

Redactie:

Mr. H. Singer-Dekker
Burg. Elsenlaan 147
Rijswijk-Z.H.
Telef. (070) 11 98 43

Administratie:

Oudegracht 152
Utrecht

Verschijnt
Maandelijks

Abonnementsprijs
f 3.— per jaar

FEBR. 1962
11^e JAARGANG

HUMANISTISCHE DOCUMENTATIEDIENST

Uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld

I N H O U D S O P G A V E

HUMANISTISCH VERBOND

Humanistische geestelijke vorming bij het onderwijs	Blz. 29
(met bijlagen) Bijlage I	" 37/39
Bijlage II	" 41/42
Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme	" 29
Vakbeweging en humanisme	" 29
Sympathisanten	" 29
Landdag 31 mei in Driebergen	" 29

HUMANITAS

Benoemingen	" 30
Nieuwe afdeling	" 30
Collecte	" 30
Sectie Reclassering	" 30

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING

Winterweekend	" 30
Propaganda	" 30

STUDENTEN VERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG "SOCRATES"

Verenigingsorgaan "Drupelsteen"	" 31
Dies Natalis	" 31

HUMANISTISCH THUISFRONT

Handtekeningen-actie	" 31
Nieuw jongeren-blad	" 31

RADIOLEZINGEN

Lezingen in de maand maart voor de V.A.R.A.	" 31
---	------

VAN ALLE KANTEN

Verslagen, reportages enz.	
Reportage over het werk van het Humanistisch Thuisfront (De Arnhemse Courant en Het Rotterdams Nieuwsblad)	" 32
Beschreven portret van Dr. J.P. van Praag (Het Vaderland)	" 32/33

Uittreksel uit artikel in "De Bazuin"

(Het Vrije Volk)

Blz. 33/34

Dr. J.G.H. Tans over rapport Studiekosten

(De Nieuwe Leidse Courant en De Nieuwe Haagse Courant)

Blz. 34

Functieverwarring door Humanist

(De Volkskrant)

" 34/35

Humanistische Zuil

(Het Haarlems Dagblad)

" 35

Humanisten op de Volkshogeschool te Bergen

" 35/36

Bijlage I

Brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal

" 37/39

Bijlage II

Brief van de Nederlandse Hervormde Kerk aan het H.V.

" 41/42

HUMANISTISCH VERBOND

Humanistische geestelijke vorming bij het onderwijs. (met bijlagen).

Het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond heeft zich met een uitvoerige brief opnieuw tot de leden van de Tweede Kamer gewend, teneinde zijn standpunt inzake humanistisch vormingsonderwijs uiteen te zetten en in te gaan op de vraag van de Minister van O.K. & W., wat onder dit vormingsonderwijs dient te worden verstaan. Elders in dit blad wordt de tekst van deze brief afgedrukt. Tevens wordt als bijlage afgedrukt een afschrift van een brief, welke wij hierover van de Nederlandse Hervormde Kerk ontvingen.

Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme.

Door het bestuur van het Steunfonds werd een verslag over 1961 verstrekt, waaruit bleek, dat het netto-resultaat over dat jaar ruim f.71.000.-- heeft bedragen. Dit betekent, dat de kosten van de geestelijke verzorging volledig door de opbrengst van deze actie kunnen worden gedekt. De vooruitzichten voor 1962 zijn eveneens gunstig; begin februari was reeds een bedrag van f.30.000.-- aanwezig. Voor maart wordt een grote inzameling voorbereid.

Vakbeweging en humanisme.

Opnieuw heeft in samenwerking met het N.V.V. een aantal functionarissen van verschillende vakbonden een conferentie op "De Ark" in Nunspeet bijgewoond en wel van 12 tot en met 14 februari. Deze conferentie stond onder leiding van de heer d'Angremond, terwijl als inleiders optraden mevr. D. Heroma-Meilink en Drs. J. Koopman met resp. als onderwerp: "Vakbeweging en maatschappelijk werk" en "Verantwoordelijkheid in de welvaartsstaat". Een medewerker van het Kröller-Müller-museum hield een beschouwing over: "De mens in de kunst", toegelicht met een reeks dia's.

De deelnemers brachten tevens een bezoek aan het Militair Tehuis van het Humanistisch Thuisfront in 't Harde.

Sympathisanten.

Het aantal hiervan nadert de duizend, zonder dat er van een nadrukkelijke actie sprake is. In verschillende gemeenschappen van het Humanistisch Verbond worden plannen gemaakt om ook ter plaatse deze groep te versterken.

Landdag 31 mei in Driebergen.

De door het gewest Utrecht te organiseren landdag op Hemelvaartsdag ontmoet in alle delen van het land bij de overige gewesten grote belangstelling. Het programma zit al goeddeels in elkaar; als spreker zal optreden Prof. Dr. B.W. Schaper. lid van het Hoofdbestuur, terwijl het bekende koor Vox Humana uit Amsterdam medewerking zal verlenen. Tevens zullen enkele zeer interessante excursies plaats vinden, o.a. naar de meeuwenbroedplaats in Leersum. Voor de kinderen van de deelnemers komt een afzonderlijk programma.

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK

"HUMANITAS"

Benoemingen.

Met ingang van 1 februari 1962 is bij het Centraal Bureau in dienst getreden: de heer J. Maasdam als secretaris van de sectie "Zorg voor de oudere mens".

In Arnhem is aangesteld de heer G.W. Portman als maatschappelijk werker voor het algemeen maatschappelijk werk.

In Amsterdam is aangesteld mej. E.L. van Schieveen als maatschappelijk werkster voor bejaardenzorg.

In principe is besloten, dat Humanitas in Zeeland en in de W-mond een maatschappelijk werkster zal aanstellen.

Nieuwe afdeling.

In Epe is de afdeling N.O.-Veluwe opgericht.

Collecte.

In de afdeling Winschoten heeft de collecte f. 1.100.-- opgebracht.

Sectie Reclassering.

De landelijke sectie reclassering belegt een drietal regionale conferenties voor vrijwilligers in het reclasseringswerk, en wel op:

zaterdag 7 april in Zwolle voor de provincies Groningen, Friesland,
Drente en Overijssel.

zaterdag 28 april in Utrecht voor de provincies Gelderland, Utrecht en het
Zuiden;

zaterdag 12 mei in Haarlem voor de provincies Zuid-Holland en Noord-
Holland.

-o-

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING

Winterweekend.

Het winterweekend van de H.J.B., dat gehouden werd op 6 en 7 januari in de jeugdherberg te Oldebroek, is bijzonder geslaagd te noemen.

Er waren meer dan 60 deelnemers en het programma zat goed in elkaar.

Propaganda.

Ook wat de propaganda betreft is de H.J.B. actief. Onlangs werd in Hoorn een nieuwe H.J.B.-afdeling opgericht.

Binnenkort volgt de tweede contactbijeenkomst, waarover u in de volgende aflevering van de Documentatiedienst meer kunt lezen.

-o-

STUDENTEN VERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

"S O C R A T E S"

Verenigingsorgaan "Drupelsteen".

Het orgaan van de vereniging, "Drupelsteen", dat per 1 januari aan zijn 14de jaargang is begonnen, heeft een veel aantrekkelijker aanzien gekregen. Het kreeg een beter lettertype en een gekleurd omslag, hetgeen het veel meer het aanzien verschaft van een "echt" blad dan het gestencilde blaadje, dat het tot dusver was.

Dies natalis.

Op de Dies natalis van de vereniging, 15 februari, heeft Prof. Dr. Ir. J.P. Mazure een rede gehouden over: "De levensbeschouwing van een niet-religieus Humanist". In de volgende aflevering van dit blad hopen wij u over de viering van deze dag nader te kunnen inlichten.

-o-

HUMANISTISCH THUISFRONT

Handtekeningen-actie.

De definitieve uitkomst van de handtekeningen-actie luidt als volgt:

Onder dienst zijnde militairen	- minderjarig	1279	
	meerderjarig	<u>936</u>	2215
Nog niet onder dienst	- minderjarig	1519	
	meerderjarig	<u>700</u>	2219
Militairen die de dienst verlaten hebben na 1957			<u>1687</u>
			6121

Nieuw jongeren-blad.

Het Thuisfront hoopt, zo mogelijk in de loop van maart, het eerste nummer van een nieuw jongeren-blad te doen verschijnen, dat de naam "Ego" zal dragen. Dienstplichtige militairen kunnen zich op dat blad gratis abonneren, voor andere jongeren beneden de 25 jaar is de abonnementsprijs f.4.-- per jaar, voor de overigen f.6.-- per jaar. De medewerkers zijn jongeren, evenals het merendeel der redactie.

-o-

RADIOLEZINGEN

Lezingen in de maand maart voor de V.A.R.A.

11 maart Dr. J.P. van Praag : "Heeft het leven zin?".
18 maart Dr. H. Bongers : "Schip in nood".

-o-

VAN ALLE KANTEN

Verslagen, reportages enz.

Reportage over het werk van het Humanistisch Thuisfront. (De Arnhemse Courant en Het Rotterdams Nieuwsblad)

De Arnhemse Courant van 20 januari 1962 en Het Rotterdams Nieuwsblad van 30 januari 1962 hebben beiden een reportage over het werk van het Humanistisch Thuisfront. De inhoud van beide reportages is dezelfde. De reportages zijn verschenen onder de titel: "Niet bij kuch alleen...." en maken deel uit van een serie reportages over geestelijke en godsdienstige verzorging in het leger. Deze reportages zijn ook in een aantal andere bladen verschenen. In het januarinumnummer van dit blad deelden wij reeds het een en ander daarover mede en en drukten we een passage uit de reportage af.

-0-

Beschreven portret van Dr. J.P. van Praag. (Het Vaderland)

Het Vaderland van 10 februari jl. gaf, in de serie Geestelijke leiders van ons volk, een zeer uitvoerig portret van Dr. J.P. van Praag, voorzitter van het Humanistisch Verbond.

Het artikel was vergezeld van een grote foto. Het slot van dit artikel geven wij hieronder weer:

"Nu pas aan eigenlijke werk toe.

" Ik heb het gevoel, zo zegt de heer Van Praag, dat wij, nu onze "opvatting, om het op z'n Kuyperiaans te zeggen: als een "achtens-" "waardige" overtuiging in ons volk erkend is, pas toe zijn aan de "eigenlijke taak: de buitenkerkelijke wereld geestelijk te activeren "door belangstelling te wekken voor ons werk en de buitenkerkelijken "er van te doordringen dat wij mensen, een eigen mens-beeld vertegen- "woordigen. Wij hebben daarvoor geen dogmatiek of leertucht. Waar wij "wel steeds op wijzen is, dat het humanisme niet niets is, het ver- "tegenwoordigt "iets" n.l. een eigen opvatting over de verantwoorde- "lijkheid van de mens, als een schakel in heel het gebeuren van natuur "en geschiedenis, waarin hij tegen alle weerstanden in vecht om het men- "selijk leven in stand te houden en tot ontplooiing te brengen. Dit "betekent ook weer niet, aldus de heer Van Praag, die zich overigens "als overtuigd anti-nihilist doet kennen, dat het humanisme filoso- "fisch en wereldbeschouwelijk een vaste leer heeft, zoals dat bij an- "dere levensovertuigingen het geval is. De humanisten hebben deze "overtuiging dat de zin "in" het leven slechts verworven kan worden "door innerlijk iets te activeren van het eigenaardige dat mensen ken- "merkt: het vermogen een menselijke wereld te scheppen. Op de vraag "naar de zin "van" het leven hebben we geen antwoord. Zinvol is "het "besef in het bestaan geworteld te zijn" (Marsman). Het werken voor "dit Verbond, het laten doordringen van zijn opvattingen in ons volk "betekent voor hem méér dan een particuliere hobby, het is een taak "die hij zich gesteld ziet.... Nee, bang voor het woord religieus is "hij niet. Het Verbond biedt plaats voor allerlei humanisme..... Op- "merkelijk is in dit verband; dat ondanks de vele tegenstellingen in "ons volk in de zestien jaar dat het Verbond bestaat geen afscheuring "heeft plaats gevonden, er is zelfs nooit sprake van geweest.

" Inhoud verlenen aan het nihilisme, kloven overbruggen en contacten leggen om daardoor het Verbond te doen functioneren en zijn gedachte meer en meer ingang te doen vinden dat is, kort geformuleerd doel en streven van alle activiteiten van de heer Van Praag. Hij staat niettemin open voor de kritiek die hij ontmoet, wetende, dat geen mens feilloos is. Zo werkt hij inspirerend op al zijn medewerkers die steeds bereid zijn hem te steunen waar dat nodig is, want een man als Van Praag is vrijwel onmisbaar....."

-0-

Uittreksel uit artikel in "De Bazuin". (Het Vrije Volk)

Het Vrije Volk, Amsterdamse editie van 3 februari 1962 geeft een uittreksel uit een artikel in "De Bazuin". Wij geven het artikel uit Het Vrije Volk in zijn geheel weer:

" In het - ook in niet-katholieke kringen zeer gewaardeerde weekblad van de paters Dominicanen, "De Bazuin" heeft de heer Ph. Stein een artikel geschreven waarin hij concludeert dat het christendom nog niet toe is aan een gesprek met het humanisme.

" Na te hebben betoogd, dat - in tegenstelling tot het oecumenische gesprek onder christenen - de verhouding tot de niet-gelovigen nog steeds veel te wensen overlaat, schrijft hij onder meer over de veelomstreden geestelijke verzorging:

" Al jarenlang hebben de christelijke partijen de komst van humanistische geestelijke verzorgers in de militaire dienst weten tegen te gaan met de uit politiek oogpunt voor de hand liggende redenering: laten jullie, humanisten, eerst eens met klinkende cijfers zien dat er aan humanistische geestelijke verzorging behoefte bestaat....

" "Zijn wij, christenen, soms bang voor een gebrek aan innerlijke weerstand bij ons zelf en onze 20-jarige jongens tegenover de humanistische boodschap?", zo schrijft de heer Stein. Dan is de minst effectieve weg de weg van afweer met geweld. Die zou slechts averechtse reacties opwekken.

" Doen wij er niet verstandiger aan eens kalm te luisteren naar wat de humanisten te vertellen hebben?

" Laten wij hen dat part, gelijk dat hen toekomt, niet onthouden. Daarmee maken wij hen het scherpste wapen waarmee zij opereren, de verbittering om hun sociale onmacht, afhandig.

" Misschien dat eerst na een wederzijdse ontwapening ons antwoord kans op waardering krijgt. En als tenslotte ons antwoord Gods eigen antwoord is, dan past ons bescheidenheid en geduld. Om het geringe aantal van een kleine 15.000, dat het Humanistisch Verbond aan leden telt, behoeven wij ons niet op te winden (dit H.V. heeft zich in Nederland terecht of ten onrechte de benaming "humanistisch" toegeëigend).

" Ontwaren wij soms in hun godsdienstloze opvattingen het spookbeeld van de ontkerstening, de geïncarneerde verwording van de westerse beschaving? Vrezen wij hun greep op de buitenkerkelijken, een vage vormloze massa, waarmee wij zelf het contact zijn kwijtgeraakt?

" Een contact, dat wij slechts schoorvoetend durven terugzoeken: denk aan de recente weigering door de KRO, om op initiatief van

"De Frontlijn" een open forum tussen katholieken en onkerkelijken in het program op te nemen! Zijn wij bang voor de paradox - die Szczesny

"en anderen dubbelsnijdend weten te hanteren - dat het humanisme "in de verdrukking zit en tegelijkertijd een wijde kring van geïnteresseerden heeft?

" De schrijver zegt dan: "Laten wij eerlijk zijn: het meest vrezen "wij de humanist-in-ons-zelf".

" En juist met hem zouden wij in een onophoudelijke dialoog moeten "verkeren. Wij zijn bang, dat een confrontatie met dat andere ik in "ons, dat probeert te leven "zonder uit te gaan van een persoonlijke "godheid" en de mens beschouwt als de hoogste norm van de kosmos, "ons gemis aan wederwoord aan de kaak zal stellen en onze innerlijke "leegheid zal ontmaskeren, die wij uiterlijk met krampachtige afwijzingen denken te camoufleren.

" Zij die beweren nooit een ongelovige in hun omgeving te ontmoeten, zij komen hem tegen in zich zelf als nuchtere realist, als criticus, als vragende, als aartstwifelaar, als plotseling beangstigde, "vaak als onbegrepene, en steeds weer als intense levensgenieter.

" Het gesprek met deze onontwijkbare partner te ontlopen is geen "bewijs van moed."

-o-

Dr. J.G.H. Tans over rapport Studiekosten. (De Nieuwe Leidse Courant en De Nieuwe Haagse Courant)

In De Nieuwe Leidse Courant van 17 januari en in De Nieuwe Haagse Courant van 17 januari geeft de heer Dr. J.G.H. Tans een beschouwing over het toelagenbeleid bij studie. In zijn artikel noemt de heer Tans ook het rapport "Studiekosten" van het Humanistisch Verbond. De schrijver noemt dit rapport het meest radicale van de studierapporten, welke hij noemt (o.a. van de Wiardi Beckman Stichting, de Commissie Rutten en van de Stichting Mens en Samenleving).

-o-

Functieverwarring door Humanist. (De Volkskrant)

Onder het kopje: "Hardleers" verscheen in De Volkskrant van 15 januari het volgende artikeltje:

" Voor de tweede maal heeft het wijkcentrum Geuzenveld een wijkgids "uitgegeven. Het boekje ziet er nog keuriger uit dan de vorige keer "en bevat nog meer nuttige gegevens, maar toch kunnen wij evenmin "als twee jaar geleden de samenstellers zonder voorbehoud complimenteren. De nieuwe gids gaat mank aan hetzelfde euvel als de oude: zij "maakt reclame voor het Humanistisch Verbond door deze instelling "zowel onder het hoofdstuk Verenigingen als onder de rubriek Kerken "en Levensbeschouwelijke Stromingen volkomen ten onrechte eerder dan "wie ook te noemen.

" Twee jaar geleden hebben wij het wijkcentrum Geuzenveld, dat een "met gemeenschapsgelden gesubsidieerde instelling is, voor deze onheusheid op de vingers getikt. Groot was de verontwaardiging; het "Humanistisch Verbond, aldus de voor de uitgave verantwoordelijke "bestuursleden, stond louter en alleen vooraan, omdat de opsommingen "nu eenmaal alfabetisch waren. Wij nemen aan, dat dit argument ook voor "de nieuwe gids zal gelden en raden dan het wijkcentrum ten tweede

"male aan, het alfabet nog eens goed te bestuderen. Want hoe men de "opzomming (wij citeren) Humanistisch Verbond, Baptistengemeente Amsterdam-West, Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Slotermeer/Geuzenveld, Hervormde Wijkgemeente "Geuzenveld" ook wil kwalificeren: alfabetisch is zij zeker niet. Was zij alfabetisch geweest, dan had, zoals iedereen met eerste klas lagere school duidelijk zal zijn, het Humanistisch Verbond in dit lijstje achteraan moeten staan.

" Voor de samenstelling van de vorige gids was in hoge mate verantwoordelijk de vice-voorzitter van het wijkcentrum, die tevens voorzitter is van het Humanistisch Verbond. Zou hij ook weer getekend hebben voor de gids, die nu voor ons ligt, dan is hij hardleerser dan wij voor mogelijk hadden gehouden. Een functie-verwarring als deze had niet tweemaal achtereen voor mogen komen."

-0-

Humanistische zuil. (Het Haarlems Dagblad)

Onder dit kopje plaatste Het Haarlems Dagblad van 15 december 1961 het volgende verslag van een gemeenteraadsvergadering van Heemskerk:

"Humanistische zuil

" De voorzitter van de VVD-fractie ging daarna over tot het belichten van een onderwerp van meer algemene strekking, dat voor de achtergrond van de gemeentelijke politiek van belang kon zijn. Uitvoerig ging hij in op wat hij noemde "het ongelukkige verschijnsel van de voortschrijdende verzuiling" in Nederland. In dat verband wees hij op de "opkomst van een nieuwe zuil", een humanistische. Hij verklaarde, dat zijn fractie nog altijd volkomen achter het in 1958 genomen raadsbesluit om aan de stichting militaire tehuizen Humanistisch Thuisfront een erkenningsbijdrage te verstrekken staat, omdat dit een principiële kwestie is. Doch hij deelde mee, dat zijn fractie de nieuwe aanvraag voor de vormingscentra van het Humanistisch Thuisfront zou afwijzen. Ten eerste omdat er onvoldoende realiteit bestaat met een Heemsteeds belang en ten tweede omdat instemming met de aanvraag een ongewenste bevordering van het zuilensysteem zou inhouden."

-0-

Humanisten op de Volkshogeschool te Bergen.

Op de Volkshogeschool te Bergen hebben regelmatig ontmoetingsbijeenkomsten plaats tussen humanisten en andersdenkenden. Van bevriende zijde ontvingen wij hierover het volgende verslag:

" In het veelzijdige programma van de Volkshogeschool te Bergen voor de vierdaagse jongerencursus van 8 januari - 2 februari jl. was een avond bestemd voor een samenkomst met een forum, dat zou antwoorden op vragen over "geloof en levensovertuiging". Dit forum bestond uit kapelaan De Brabander, de Ned.Herv. predikant A.B. Bekius, de Geref.predikant Van den Berg, allen te Bergen, en de humanist Ehrbecker uit Haarlem.

" Het feit, dat de leiding de ruim veertig, merendeels Hervormde

"cursisten gelegenheid gaf, kennis te maken met meerdere overtuigingen verdient grote waardering.

" Een verslag zou te veel plaats vragen, zou misschien zelfs als "indiscreet worden beschouwd. Wel mag o.i. niet onvermeld blijven, "dat Ehrbecker op een vraag naar aanleiding van het probleem Openbare of Bijzondere School niet veel behoefde te zeggen omdat "ds. Bekius in zijn antwoord had getoond een overtuigd voorstander "van openbaar onderwijs te zijn."

=====

HUMANISTISCH VERBOND

CENTRAAL BUREAU:

Oudegracht 152

UTRECHT

Tel. (030) 1 01 63

Postgiro: 304960

UTRECHT, 1 februari 1962.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Binnenhof,

's-G R A V E N H A G E.

In onze brieven van 25 november 1960 en 29 augustus 1961 hebben wij uw medewerking verzocht ten aanzien van een door ons wenselijk geachte aanvulling van artikel 41 van het Ontwerp van Wet tot Regeling van het Voortgezet Onderwijs, strekkende tot het openen van de mogelijkheid aan de openbare scholen voor "onderwijs terzake van geestelijke en zedelijke vorming dat niet godsdienstig gefundeerd is" te verzorgen door leraren aangewezen door daartoe door de Kroon toegelaten genootschappen op geestelijke grondslag.

Thans menen wij nogmaals op deze kwestie te moeten terugkomen, en wel in verband met het antwoord van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bij het Mondeling Overleg (5350-Nr.13) op de vraag (134) een motivering te willen geven van zijn afwijzing van niet-godsdienstig gefundeerd vormingsonderwijs. Kort samengevat luidde immers dat antwoord:

- a. dat het de Minister niet was gebleken dat aan een regeling voor niet-godsdienstig gefundeerd vormingsonderwijs behoefte bestaat,
- b. dat z.i. de omschrijving van het te geven onderwijs te vaag was,
- c. dat er geen algemeen aanvaarde instellingen zouden bestaan die toezicht op dit vormingsonderwijs zouden kunnen uitoefenen, en
- d. dat men voor dergelijk vormingsonderwijs geen bevoegdheden kende.

Het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond merkt in verband hiermede op:

- a. Het Humanistisch Verbond is bereid om ten overvloede ook op dit terrein aan te tonen, dat er behoefte bestaat aan humanistisch vormingsonderwijs, zoals het Humanistisch Thuisfront ten genoegen van de Minister van Defensie de behoefte aan humanistische geestelijke verzorging onder militairen aantoonde.
- b. De uitdrukking "niet-godsdienstig gefundeerd onderwijs terzake van geestelijke en zedelijke vorming", of kortweg "niet-godsdienstig vormingsonderwijs" kan wellicht vaag genoemd worden, maar moet dan

ook beschouwd worden als een verzamelbegrip. Het Humanistisch Verbond meent immers in beginsel niet uitsluitend voor zichzelf het recht te moeten bepleiten tot het geven van humanistisch vormingsonderwijs op de openbare scholen voor voortgezet onderwijs, maar evenzeer voor andere eventueel toe te laten genootschappen op geestelijke grondslag tot het geven van vormingsonderwijs, ge- grond op hun levensovertuiging.

Wellicht ten overvloede diene dat volgens een meer en meer aanvaard spraakgebruik in navolging van artikel 67 der gevangenismaatregel een genootschap op geestelijke grondslag een genootschap is dat zich in hoofdzaak ten doel stelt de bezinning op en de beleving van een niet-godsdienstige levensovertuiging te bevorderen.

Om voorts een idee te geven van het humanistisch vormingsonderwijs, zij hier geciteerd wat terzake van vormingscursussen buiten school- verband over cursussen voor groepen van 15-jarigen en ouder o.a. gesteld wordt in het rapport "Humanistische Vorming" van het Humanistisch Verbond, dd. 11 juli 1957:

"De stof van de cursussen kan velerlei zijn. Het ligt b.v. voor de hand de inhoud van de humanistische levensovertuiging in het middelpunt te plaatsen. Niet om de cursisten het humanisme "bij te brengen" maar om ze te stellen voor vragen van mens en wereld, bijbelse openbaring en menselijke vermogens, vrijheid, gerechtigheid en verantwoordelijkheid, motieven en zingevingen, en ze kennis te doen maken met verschillende humanistische opvattingen.

Een andere aanpak is ook mogelijk: zo kan men de problemen van levensbeschouwelijke aard benaderen van de historische kant en een uiteenzetting geven van de grote godsdiensten, van denkers en hun levensvisie, van cultuurverschijnselen als de opkomst van het zelfstandig denken en van de wetenschappen, enz. De behandeling van deze stof zal telkens de gelegenheid bieden tot een gesprek te komen over de vraagstukken, die de rijpende jeugd bezighouden."

- c. De Minister stelt in het Mondeling Overleg dat de overheid het toezicht op het godsdienstonderwijs op de openbare scholen kan overlaten aan de kerkelijke gemeenten of plaatselijke Kerken. Op gelijke wijze dient de overheid het toezicht op het niet-godsdienstig gefundeerd vormingsonderwijs over te laten aan het genootschap op geestelijke grondslag dat toegelaten is tot het aanwijzen van leraren voor dit onderwijs, en wel evenals bij de kerkgenootschappen, aan elk genootschap voor het vanwege dat genootschap gegeven onderwijs. De Kroon zal bij eventuele toelating slechts hebben te overwegen of een gegadigd genootschap van voldoende importantie is en geen doeleinden nastreeft strijdig met de openbare orde en de goede zeden. De vraag dringt zich op waarom bv. het Humanistisch Verbond, eenmaal toegelaten, geen "algemeen aanvaarde instelling" zou zijn, die toezicht op het eigen vormingsonderwijs zou kunnen uitoefenen.
- d. Voor wat betreft het Humanistisch Verbond kan hieraan toegevoegd worden, dat ten aanzien van de docenten in het vorengenoomde rapport wordt vermeld:

"Als leiders van vormingscursussen komen in aanmerking personen aan wie men in volle overtuiging de vorming van de jeugd kan toevertrouwen. Hun persoonlijke gaafheid, hun openheid en bezonkenheid, hun paedagogische aanleg, en hun kennis op het gebied van levensbeschouwelijke problemen en het humanisme, moeten hierbij overwogen worden."

"Teneinde te bereiken dat zekere algemene maatstaven voor dit werk worden aangelegd, zullen door of vanwege het hoofdbestuur eventuele leiders van vormingscursussen worden erkend. Omgekeerd dienen dus ook geen vormingscursussen georganiseerd te worden, indien daaraan geen erkende cursusleider verbonden kan worden."

Het spreekt vanzelf dat de docenten voor humanistisch vormingsonderwijs op de openbare scholen voor voortgezet onderwijs een algemene ontwikkeling dienen te hebben die tenminste gelijkwaardig is aan die van de overige aan de betrokken school verbonden leerkrachten. Een opleidingscentrum voor zowel geestelijke raadslieden voor de humanistische geestelijke verzorging als voor docenten voor humanistisch vormingsonderwijs is in voorbereiding.

Ten behoeve van uw beslissing terzake van eventuele aanvulling van artikel 41 van het Ontwerp van Wet tot Regeling van het Voortgezet Onderwijs bevelen wij het vorenstaande gaarne in uw welwillende aandacht aan.

Hoogachtend,
namens het hoofdbestuur

w.g. Dr. J.P. van Praag
Voorzitter

w.g. B.J. Max
Algemeen Secretaris

N E D E R L A N D S E H E R V O R M D E K E R K

Raad voor de Zaken van
Kerk en school

's-Gravenhage, 19 februari 1962

Carnegielaan 9

Aan het Humanistisch Verbond,

Oudegracht 152

U T R E C H T.

De Raad voor de Zaken van Kerk en School richt zich, naar aanleiding van uw verzoek om een adhesie-verklaring af te geven betreffende uw schrijven d.d. 29 augustus 1961 nr. 61091/C.885.2 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betreffende verruiming van art. 41 van het wetsontwerp 5350 tot u met de navolgende verklaring.

Vanuit de overtuiging dat slechts in het gehoorgeven aan het Evangelie het heil van ons volk gelegen is, dient de raad voorop te stellen, dat het mede tot de opdracht van de Nederlandse Hervormde Kerk behoort, het Nederlandse volksleven vanuit dit Evangelie te begeleiden en te dienen; daarom kan het uit dien hoofde niet op de weg der kerk liggen de gevraagde adhesie-betuiging te geven en daarmee het geven van humanistisch-levensbeschouwelijk onderwijs harerzijds actief te bevorderen.

Hierbij is de kerk van oordeel - in het licht der genadige lankmoedigheid Gods ten aanzien van de mensheid -, dat de overheid haar onderdanen ruimte moet laten ook om humanist te zijn en deze levensbeschouwing gestalte te geven, wat in uw voorstel immers wordt beoogd.

Deze tolerantie berust vanuit de kerk niet formeel op staatsrechtelijke overwegingen maar op haar opdracht, de ander in zijn anders-zijn vanuit het Evangelie mee te dragen in haar verantwoordelijkheid en hem dus de ruimte tot dit anders-zijn niet met machtsmiddelen te ontnemen.

Dat niet een ieder het Evangelie aanvaardt, laat de kerk als Kerk van Jezus Christus niet met rust, naar tegelijkertijd erkent zij de vrijheid tot dit niet aanvaarden. Daarom meent de raad vanuit de medeverantwoordelijkheid der kerk voor de gewetensvrijheid van de ander te moeten uitspreken, dat naar zijn mening aan de verwerkelijking van uw voorstel geen moeilijkheden in de weg mogen worden gelegd.

Ter voorkoming van misverstand zij tenslotte duidelijk uitgesproken dat naar het oordeel van de raad kerkelijk godsdienstonderwijs en levensbeschouwelijk onderwijs, door welk genootschap ook gegeven in

wezen niet gelijksoortig zijn; hij is dan ook van mening dat een bepaling ter verwezenlijking van uw voorstel als een nieuw lid aan art. 41 van W.O. 5350 zal moeten worden toegevoegd, waarbij de raad om genoemde redenen ook bezwaar maakt tegen het woord "eveneens", gelijk dit in de formulering die in het Voorlopig Verslag wordt voorgesteld, is gebruikt. De raad zou als 2e lid van artikel 41 willen lezen:

"Aan de openbare scholen worden de leerlingen op verzoek van tot dit doel door ons toegelaten genootschappen op geestelijke grondslag in de gelegenheid gesteld enz." (het 5e lid moet dan luiden: "voor de toepassing van het eerste lid van dit artikel enz.")

De raad verzoekt u, wanneer u van dit schrijven gebruik maakt, het in zijn geheel te publiceren.

Een afschrift van dit schrijven is in overleg met u gezonden aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Namens de Raad voor de Zaken
van Kerk en School

(Drs. W. Dekker), voorzitter

(Ds. O.V. Henkel), secretaris.